

446.

Na osnovu člana 6 stav 4, člana 14 stav 2, člana 54 i člana 56 stav 8 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06, "Službeni list CG", broj 28/11), člana 9 stav 1 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07), člana 11 stav 1 Zakona o genetički modificovanim organizmima ("Službeni list CG", broj 22/08)) i Zakona o Budžetu Crne Gore za 2013. godinu ("Službeni list CG" broj 66/12) Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

P R O G R A M
FITOSANITARNIH MJERA ZA 2013. GODINU

1. Ovim programom utvrđuju se mjere za: vršenje poslova od javnog interesa za zdravstvenu zaštitu bilja (u daljem tekstu: javni poslovi); bezbjednost hrane biljnog porijekla; GMO; sjemenski i sadni materijal, sredstva za zaštitu i ishranu bilja; vršenje laboratorijskih ispitivanja; način vršenja, nosioce i vršioce ovih poslova; plan upotrebe sredstava i uslovi za sprovođenje mjera utvrđenih zakonom.

Sredstva predviđena ovim programom opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2013. godinu, Razdio 41101 - Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Program 2621 - Fitosanitarna uprava Pozicija 4147 – Konsultantske usluge, projekti i studije u iznosu od **190.000,00€**. Troškovi iskazani po pojedinim programima predstavljaju projektovane vrijednosti. Za izvršenje programa odgovorna je Fitosanitarna uprava. Fitosanitarna uprava može u toku izvršenja ovog programa vršiti izmjenu namjene korišćenja sredstava i sredstva preusmjeravati sa jednog programa na drugi, do visine ukupnih sredstava.

PROGRAMI		
Program 1	Program zdravstvene zaštite bilja	102.335,00€
Komponenta 1.1	Posebni nadzori nad štetnim organizmima	
Komponenta 1.2	Stalni nadzori nad štetnim organizmima	
Komponenta 1.3	Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta	
Program 2	Program praćenja sredstava za zaštitu i ishranu bilja i bezbjednost hrane	50.015,00 €
Komponenta 2.1	Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla	
Komponenta 2.2	Monitoring nitrata	
Komponenta 2.3	Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	
Komponenta 2.4	Program praćenja sredstava za zaštitu bilja i praćenje rezidua pesticida u proizvodnji voća i povrća	
Komponenta 2.5	Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua	
Komponenta 2.6	Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	
Komponenta 2.7	Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za zaštitu bilja;	
Komponenta 2.8	Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za ishranu bilja	
Komponenta 2.9	Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	
Program 3		33.650,00 €
Komponenta 3.1	Sjemenska proizvodnja krompira	
Komponenta 3.2	Sjemenska proizvodnja žita	
Komponenta 3.3	Program biljnih genetičkih resursa	
Komponenta 3.4	Mjere u oblasti GMO	
Program 4	Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa i realizacija Projekta IPA 2010	4.000,00 €

PROGRAM 1
PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE BILJA

Cilj: Stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, blagovremeno otkrivanje i suzbijanje pojave i širenja štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, sprječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji.

Pravni osnov: Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja sa pravilnicima:

- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom („Službeni list CG“ broj 39/11);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje gljive *Synchytrium endobioticum* (Schilb) Perc., uzročnika raka krompira („Službeni list CG“, broj 15/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje krompirovih cistolikih nematoda („Službeni list CG“, broj 43/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje prstenaste truleži krtola krompira (potato ring rot) koju prouzrokuje bakterija *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. („Službeni list CG“, broj 66/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje smeđe truleži krtola krompira i bakterijskog uvenuća krompira i paradajza (potato brown rot) koju prouzrokuje bakterija *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al. („Službeni list CG“, broj 67/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje virusa mozaika pepina (Pepino mosaic virus) („Službeni list CG“, broj 54/11);

- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje Potato spindle tuber viroid-a koji prouzrokuje vretenavost krtola krompira ("Službeni list CG", broj 56/11) i propisi koji regulišu dijagnostiku, suzbijanje i iskorjenjivanje štetnih organizama;
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje Phytophthora ramorum Werres, De Cock & Man in't Veld. Sp. Nov. ("Službeni list CG", broj 11/12) - u skladu sa Celex br. 32002D0757;
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje Anoplophora chinensis (Forster) ("Službeni list CG", broj 11/12) - u skladu sa Celex br. 32008D0840 i 32010D0380;
- Pravilnik o tehničkim uslovima na graničnim prelazima za obavljanje fitosanitarnih pregleda pošiljke bilja ("Službeni list CG", broj 14/12) - u skladu sa Celex br. 31998L0022;
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje kestenove ose galice-Dryocosmus kuriphilus Yasumatsu ("Službeni list CG", broj 20/12) - u skladu sa Celex br. 32006D0464;
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje smotavaca karanfila (Cacoecimorpha pronubana Hb. i Epichoristodes acerbella (Walk.) Diak.) ("Službeni list CG", broj 20/12) - u skladu sa Celex br. 31974L0647;
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje Gibberella circinata Nirenberg & O'Donnell ("Službeni list CG", broj 21/12) - u skladu sa Celex br. 32007D0433.
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje Rhynchophorus ferrugineus (Oliver) ("Službeni list CG", broj 54/12) - u skladu sa Celex br. 32007D0365;
- Akcioni plan za eradicaciju i suzbijanje crvenog surlaša palmi - Rhynchophorus ferrugineus (Oliver) (novembar 2012 do novembar 2015) ("Službeni list CG", broj 60/12) - u skladu sa Celex br. 32007D0365.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava

Uključene institucije: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje javnih poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Aktivnosti:

Komponenta 1.1: Posebni nadzori nad štetnim organizmima su jasno definisane aktivnosti u skladu sa propisanim zakonskim obavezama i odgovarajućim propisima Evropske Unije, procedurama Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO) i standardima Međunarodne konvencije o zaštiti bilja (IPPC) u cilju sprovođenja fitosanitarnih mjera. Posebnim nadzorima omogućava se: prikupljanje i čuvanje podataka o prisustvu odnosno odsustvu štetnih organizama, praćenje zdravstvenog stanja bilja, kao i sprovođenje sistematskih istraživanja. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snose: Fitosanitarna uprava, Uprava za inspekcijske poslove - Fitosanitarna inspekcija, ovlaštene ustanove za vršenje javnih poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja;

Komponenta 1.2: Stalni nadzori nad štetnim organizmima na kulturama od nacionalnog interesa doprinosi osim ciljevima zaštite zdravlja bilja i proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Naime, korisnici ovog programa, poljoprivredni proizvođači imaju jasnu sliku o štetnim organizmima i mjerama borbe, što doprinosi smanjenju broja tretiranja odnosno upotrebe pesticida. Vršiti se stalni nadzor nad štetnim organizmima bilja, sa posebnim osvrtnom na pojedine kulture koje su od izuzetnog značaja za Crnu Goru: maslina (muva masline/Bactrocera oleae Gmel.), citrusi (voćna muva/Ceratitis capitata Wiedemann), vinova loza (cikade vinove loze - prenosiocice fitoplazmi), sprječavanje najezde biljnih štetočina i invazivne vrste insekata u plastenicima.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, ovlaštene ustanove za vršenje javnih poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja;

Komponenta 1.3: Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta se sprovode u cilju smanjenja obima šteta na poljoprivrednim kulturama i očuvanje potencijalnog prinosa poljoprivrednih kultura što iziskuje, pored primjene samih mjera suzbijanja (tretiranje sredstvima za zaštitu bilja), praćenje i prognozu povećanja brojnosti populacije štetnih organizama, izvještajno prognozni program koji doprinosi racionalnoj zdravstvenoj zaštiti bilja (signaliziranje pravog momenta za tretiranje uz preporuku adekvatnih sredstava za zaštitu bilja). Program obuhvata praćenje pojave, kao i predlog mjera za suzbijanje štetnih organizama, procjenu mogućih šteta na bilju, biljnim proizvodima i objektima pod nadzorom sa analizom uzetih uzoraka, kao i nabavku nedostajuće laboratorijske opreme i hemikalija, pravovremeno obavješćavanje putem medija, savjeta i objavljivanja stručnih publikacija o pojavi, širenju i načinu suzbijanja štetnih organizama, instrukcija i vodiča za sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, troškove međunarodne saradnje i druge poslove. U svrhu brzog reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, koja se ne može predvidjeti i koja zahtijeva neodložno sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, radi zaštite zdravlja bilja i sprječavanje nastanka većih ekonomskih šteta, izvršiće se hitna nabavka potrebne opreme i materijala, odgovarajuće stručne aktivnosti na terenu, kao i usluge laboratorijskih ispitivanja. Sprovođenje ovih aktivnosti zavisice od same situacije i zahtjeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalogala, a po uputstvima, nalogima rješenjima direktora Fitosanitarne uprave.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, ovlaštene ustanove za vršenje javnih poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja;

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore **102.335,00 €.**

Način kontrole: Nosioci posla blagovremeno obavješćavaju i izvještavaju Fitosanitarnu upravu o izvođenju programa po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla. Obavješćenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu, koji je sastavni dio ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan

ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioći posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski rizik: U slučaju utvrđivanja prisustva štetnog organizma iz Komponenti programa 1.1 i 1.3 biće potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva.

Finansijski plan:

Komponente	Ukupna vrijednost €
1.1 Posebni nadzori nad štetnim organizmima	65.495,70
1.1.1 Posebni nadzor <i>Globodera pallida</i> i <i>Globodera rostochiensis</i> (krompirove cistolike nematode)	7.265,70
1.1.2 Posebni nadzor <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	5.265,00
1.1.3 Posebni nadzor <i>Meloidogyne chitwoodi</i> Golden et all. (all population) i <i>Meloidogyne fallax</i> Karssen	2.457,00
1.1.4 Posebni nadzor <i>Pepino mosaic virus</i>	2.720,00
1.1.5 Posebni nadzor <i>Potato spindle tuber viroid</i>	4.788,00
1.1.6 Posebni nadzor <i>Synchytrium endobioticum</i> (Potato Wart Disease)	2.500,00
1.1.7 Posebni nadzor <i>Phytophthora ramorum</i>	3.500,00
1.1.8 Posebni nadzor <i>Gibberella circinata</i>	2.500,00
1.1.9 Posebni nadzor <i>Ralstonia solanacearum</i> i <i>Clavibacter michiganensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i>	13.500,00
1.1.10 Posebni nadzor <i>Cacoecimorpha pronubana</i> i <i>Epichoristodes acerbella</i> (smotavci karanfila)	2.500,00
1.1.11 Posebni nadzor <i>Quadraspidiotus perniciosus</i>	2.000,00
1.1.12 Posebni nadzor <i>Diabrotica virgifera</i>	2.500,00
1.1.13 Posebni nadzor <i>Dryocosmus kuriphilus</i>	2.000,00
1.1.14 Posebni nadzor <i>Rhynchophorus ferrugineus</i>	1.500,00
1.1.15 Posebni nadzor <i>Anoplophora chinensis</i>	2.000,00
1.1.16 Posebni nadzor <i>Bemisia tabaci</i>	4.500,00
1.1.17 Posebni nadzor <i>Epitrix cucumeris</i> , <i>Epitrix similis</i> , <i>Epitrix subcrinita</i> , <i>Epitrix tuberis</i>	2.000,00
1.1.18 Posebni nadzor <i>Erwinia amylovora</i>	2.000,00
1.2 Stalni nadzori nad štetnim organizmima	24.000,00
1.2.1 Stalni nadzor <i>Bactrocera oleae</i> (muva masline)	5.000,00
1.2.2 Stalni nadzor <i>Ceratitidis capitata</i> (voćna muva)	4.000,00
1.2.3 Stalni nadzor cikade vinove loze prenosioći fitoplazmi	4.000,00
1.2.4 Stalni nadzor u cilju spriječavanja najezde biljnih štetočina	3.000,00
1.2.5 Stalni nadzor <i>Tuta absoluta</i>	1.500,00
1.2.6 Stalni nadzor invazivnih vrste insekata u plastenicima	3.000,00
1.2.7 Stalni nadzor korovske biljke <i>Ambrosia artemisiifolia</i> L. (spp)	2.500,00
1.2.8 Laboratorijske analize zdravstvenog stanja različitih biljnih vrsta	1.000,00
1.3 Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta	12.839,30

PROGRAM 2

PROGRAM PRAĆENJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU I ISHRANU BILJA I BEZBJEDNOST HRANE BILJNOG PORIJEKLA NA NIVOU PRIMARNE PROIZVODNJE

Cilj: Obezbeđivanje proizvodnje i prometa bezbjedne hrane biljnog porijekla na teritoriji Crne Gore.

Pravni osnov: Zakon o sredstvima za zaštitu bilja ("Službeni list CG", broj 51/08), Zakon o sredstvima za ishranu bilja ("Službeni list RCG", broj 48/07 i "Službeni list CG" broj 76/08), Zakon o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07) i propisi koji regulišu ove oblasti.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava.

Uključene institucije: Fitosanitarna uprava i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti sredstva za zaštitu bilja, ishranu bilja i bezbjednost hrane;

Aktivnosti:

Komponenta 2.1: Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla će omogućiti sistematsko praćenje prisustva rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla i sprovodiće se u skladu sa objavljenim Programom monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2013.godinu. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje visokih standarda sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje i prometa bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi, životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse, edukaciju lica odgovornih za promet, upotrebu sredstava za zaštitu bilja i proizvodnju hrane biljnog porijekla. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, Uprava za inspekcije poslove - Fitosanitarna inspekcija i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti sredstva za zaštitu bilja i bezbjednost hrane.

Komponenta 2.2: Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla sprovodiće se u skladu sa objavljenim Programom monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla-lisnato povrće za 2013.godinu koji će omogućiti sistematsko praćenje MDK nitrata. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje visokih standarda sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje i prometa

bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi, životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse, edukaciju lica odgovornih za promet, upotrebu sredstava za ishranu bilja i proizvodnju hrane biljnog porijekla. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, Uprava za inspekcijske poslove - Fitosanitarna inspekcija i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti bezbjednost hrane.

Komponenta 2.3: Monitoring zemljišta sprovodiće se u skladu sa objavljenim Programom monitoringa zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje u Crnoj Gori za 2013.godinu. Prisustvo štetnih materija u obradivim zemljištima, kao rezidue nakon intenzivne poljoprivredne proizvodnje, najčešće je povezano sa upotrebom đubriva, pojedinačnih ili kombinovanih ili kontaminacije vodom za navodnjavanje sa atmosferskim talozima, same gelološke podloge ili drugih izvora zagađenja. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u upotrebi poljoprivrednog zemljišta sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse, edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućuje uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, Uprava za inspekcijske poslove - Fitosanitarna inspekcija i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti sredstva za ishranu bilja i bezbjednost hrane.

Komponenta 2.4: Program praćenja sredstava za zaštitu bilja i praćenje rezidua pesticida u proizvodnji voća i povrća. U cilju smanjenja šteta koje nastaju od bolesti, štetočina i korova, koriste se sredstva za zaštitu bilja (fungicidi, insekticidi, akaricidi i herbicidi). Njihova primjena pored koristi može, nažalost izazvati i štetne posljedice. Nepravilna primjena sredstava za zaštitu bilja može, pored ugrožavanja prinosa, da utiče i na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u proizvodnji sa ciljem obezbjeđivanja bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućuje uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 2.5: Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua. Primjena sredstava za zaštitu bilja predstavlja jedan od segmenata u tehnologiji gajenja povrća u zaštićenom prostoru. Njihovom primjenom utičemo na povećanje prinosa i dobijanje kvalitetnih proizvoda. Pored ovih dobrih osobina, nažalost imamo i negativne posljedice na biljkama (fitotoksičnost i sl.) kao i na čovjeka i životnu sredinu. Pravilnom primjenom sredstava za zaštitu bilja možemo izbjeći sve navedene negativne posljedice, a ujedno i da dobijemo bezbjedan plod za ishranu ljudi. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 2.6: Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja. Jedna od najvažnijih tehnoloških mjera u biljnoj proizvodnji je zaštita bilja, a koristi se radi smanjenja štete koju prouzrokuju štetni organizmi na gajenim biljkama. Za njihovo suzbijanje koriste se brojne mjere od kojih su najznačajnije hemijske mjere zaštite. Za ovu namjenu se koriste sredstva za zaštitu bilja (pesticidi) koji utiču na povećanje prinosa i dobijanje kvalitetnog ploda. Nažalost kako oni mogu djelovati negativno na biljke, ljude i životnu sredinu neophodna je njihova pravilna primjena. Da bi naši poljoprivredni proizvođači adekvatno primjenjivali sredstva za zaštitu bilja neophodno je sprovesti edukaciju u cilju dobijanja zdravstveno bezbjedne hrane, bez ostataka (rezidua) i bez uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u proizvodnji sa ciljem obezbjeđivanja bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse, edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućuje uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 2.7: Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za zaštitu bilja. Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse sa detaljnim uputstvima za primjenu sredstava za zaštitu bilja u skladu sa načelima dobre poljoprivredne prakse, podrazumijeva primjenu određenog tipa sredstva za zaštitu bilja u skladu sa: potrebama, klimatskim karakteristikama, uslovima i slično. Zbog toga izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse je značajna da bi se približio značaj primjene sredstava za zaštitu bilja, što predstavlja osnovu za optimalnu zaštitu, a time i proizvodnju bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 2.8: Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za ishranu bilja. Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse sa detaljnim uputstvima za primjenu sredstava za ishranu bilja u skladu sa načelima dobre poljoprivredne prakse, podrazumijeva primjenu određenog tipa sredstva za ishranu bilja u skladu sa: potrebama biljaka, svojstvima zemljišta, klimatskim karakteristikama, uslovima sjetve i sadnje. Zbog toga izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse je značajna da bi se približio značaj utvrđivanja stepena obezbjeđenosti zemljišta i biljnog materijala hranivima, što predstavlja osnovu za optimalno đubrenje i ishranu biljaka, a time i proizvodnju bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti ishrane bilja.

Komponenta 2.9: Mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje obuhvataju: sistematsko praćenje hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje koja se koristi za ishranu ljudi i životinja kod proizvođača koji su registrovani od strane Fitosanitarne uprave, uzimanjem uzoraka. Uzorci hrane biljnog porijekla će se uzimati u primarnoj proizvodnji, skladištima primarnih proizvoda, otkupnim mjestima, na pijacama (otvorenim prodajnim mjestima) i na graničnim prelazima na kojima je organizovana fitosanitarna inspekcija. U svrhu brzog

reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave nebezbedne hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje, koje se ne mogu predvidjeti, a koje zahtijevaju neodložno sprovođenje hitnih mjera radi zaštite zdravlja ljudi i životinja, vršiće se odgovarajuće stručne aktivnosti (učestalost uzorkovanja, vrsta i broj uzoraka, uništavanje hrane) na terenu kao i usluge laboratorijskih ispitivanja. Program obuhvata i pravovremeno obavješćavanje putem medija, davanje savjeta i objavljivanje stručnih publikacija, instrukcija i vodiča za sprovođenje mjera. Sprovođenje ovih aktivnosti zavisice od same situacije i zahtjeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalagala, a po uputstvima i nalogima Fitosanitarne uprave.

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **50.015,00 €**.

Način kontrole: Izvršavanje poslova mora biti kontrolisano od strane Odsjeka sredstava za zaštitu bilja, ishranu bilja i bezbjednost hrane. Nosioci posla blagovremeno obavješćavaju i izvještavaju Odsjeka sredstava za zaštitu bilja, ishranu bilja i bezbjednost hrane o izvođenju programa po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla. Obavješćenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski rizik: U slučaju utvrđivanja nepravilnosti iz Komponenti programa 2.1, 2.2, 2.3 i 2.4 biće potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
2.1 Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla	10.000,00
2.2 Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla	1.500,00
2.3 Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	8.050,00
2.4 Program zaštite voća i povrća sa monitoringom rezidua pesticida	5.590,00
2.5 Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua pesticida	6.989,00
2.6 Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	5.000,00
2.7 Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za zaštitu bilja sa obukom;	2.400,00
2.8 Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za ishranu bilja sa obukom;	2.400,00
2.9 Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	8.086,00

PROGRAM 3

PROGRAM KONTROLNIH ISPITIVANJA SJEMENSKE PROIZVODNJE I BILJNI GENETIČKI RESURSI

Cilj: Obezbeđivanje sertifikovanog, zdravstveno ispravnog sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja, očuvanje biljnih genetičkih resursa.

Pravni osnov: Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06 i „Službeni list CG", broj 61/11), Zakon o genetički modificovanim organizmima ("Službeni list CG", broj 22/08), Zakon o potvrđivanju međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava

Uključene institucije: Fitosanitarna uprava i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja;

Aktivnosti:

Komponenta 3.1: Program za kontrolu sjemenske proizvodnje krompira omogućava vršenje stručne kontrole, praćenje zdravstvenog stanja. Dosljedna primjena svih mjera obezbijediće proizvodnju kvalitetnog sjemena domaćeg porijekla, uz obezbijeđen stručni i zdravstveni nadzor. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja i zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 3.2: Program za kontrolu sjemenske proizvodnje žita omogućava vršenje stručne kontrole, praćenje zdravstvenog stanja. Dosljedna primjena svih mjera obezbijediće proizvodnju kvalitetnog sjemena domaćeg porijekla, uz obezbijeđen stručni i zdravstveni nadzor. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja i zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 3.3: Program biljnih genetičkih resursa u poljoprivredi. Genetički resursi u biljnoj proizvodnji (inventarizacija, in situ i ex situ konzervacija, proučavanja, formiranje kolekcija i registara i sl.). Očuvanje biološkog diverziteta je veoma važno za poljoprivrednu proizvodnju jer pruža sigurnost u proizvodnji hrane. Identifikacija i inventarizacija genetičkih resursa na terenu; podrška farmerima za uzgoj genetičkih resursa poljoprivrednog bilja; prikupljanje materijala i genetička proučavanja, karakterizacija i formiranje genetičkog registra, kolekcija i sl.; čuvanje

kolekcija, publikovanje i razmjena naučnih rezultata; uključivanje u odgovarajuće međunarodne organizacije. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja.

Komponenta 3.4: Mjere u oblasti GMO. Budući da se GMO-i svakodnevno primjenjuju u naučnim istraživanjima i proizvodnji hrane, a istovremeno mogu predstavljati opasnost po biološku raznolikost i zdravlje ljudi, ovaj program će omogućiti uspostavljanje i primjenu sistema koji će osigurati i sprovođenje odgovarajuće mjere zaštite u cilju sigurnog prekograničnog prenosa, provoza, upotrebe, namjernog uvođenja u okolinu i stavljanja GMO-a ili proizvoda koji sadrže GMO na tržište, kao i u oblasti reproduktivnog GMO biljnog materijala ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u skladu sa planom kontrole ili planom monitoringa.

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **33.650,00 €**.

Način kontrole: Izvršavanje poslova mora biti kontrolisano od strane Odsjeka za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti i GMO. Nosioci posla blagovremeno obavještavaju i izvještavaju Odsjek za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti i GMO o izvođenju programa po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla. Obavještenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima koja je data u Prilogu ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski rizik: U slučaju utvrđivanja nepravilnosti iz Komponenti programa 3.4 biće potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
3.1 Sjemenska proizvodnja krompira: Procjenjeno je da će se proizvodnja sjemenskog krompira odvijati na površini od 100 ha, za sprovođenje stručne kontrole na ovim površinama neophodna su sredstva u iznosu od 29.000,00 €, od čega je 70% učešće Fitosanitarne uprave, a 30% učešće proizvođača	20.300,00
3.2 Sjemenska proizvodnja žita: Procjenjeno je da će se proizvodnja sjemenskih žita odvijati na površini od 70 ha, za sprovođenje stručne kontrole na ovim površinama neophodna su sredstva u iznosu od 5.500,00 €, od čega je 70% učešće Fitosanitarne uprave, a 30% učešće proizvođača	3.850,00
3.3 Program biljnih genetičkih resursa	5.500,00
3.4 Mjere u oblasti GMO	4.000,00

PROGRAM 4 TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA IMPLEMENTACIJI PROJEKTA IPA 2010

Cilj: Obezbeđivanje implementacije Programa fitosanitarnih mjera

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava

Nosilac posla: Fitosanitarna uprava

Aktivnosti:

Sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera uključuje i ispunjavanje već preuzetih brojnih međunarodnih obaveza, implementaciju NPI, sprovođenje fitosanitarne politike u skladu sa mjerama definisanim programom, pored institucionalne, zahtijevaju i znatnu finansijsku podršku. Formiranje institucije ima za posljedicu uvođenje novina u svakodnevnu praksu, što je uslov za implementaciju niza mjera fitosanitarne politike koje nameću potrebu dodatnog osposobljavanja ljudskih resursa, prvenstveno kroz upoznavanje prakse i iskustava članica EU. Brojni su zadaci u oblasti harmonizacije zakonodavstva sa Acquis communautaire EU, a posebno u kvalitetnoj primjeni nove zakonske regulative, kao i međunarodni projekti koji nameću dodatne finansijske obaveze. Međunarodni integracioni procesi i sprovođenje reformi traže saradnju sa najširim krugom korisnika.

Ovaj program ima višestruku namjenu usmjerenu ka:

- sprovođenju obaveza u EU integracijama: Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, NPI i drugih preuzetih obaveza kroz stalna (Grupa za EU integracije: Poljoprivreda i ribarstvo) ili povremena radna tijela i komisije, kao i za dodatne troškove harmonizacije zakonodavstva sa Acquis EU, usluge prevođenja i dr.;
- saradnja Crne Gore sa međunarodnim organizacijama koje su od značaja za razvoj fitosanitarnog sektora i realizacija međunarodnih projekata u fitosanitarnom sektoru;
- angažovanju stručnjaka iz oblasti informatike za uspostavljanje IT sistema iz zemlje i inostranstva i aktivnosti u tijelima koje su predviđene zakonima i prenešenim nadležnostima;
- jačanju administrativnih i institucionalnih kapaciteta kroz dodatnu obuku kadra, podršku kreativnih kadrova i modernizaciju postojeće i nabavku nove opreme, podršku procesima akreditacije, informatičku podršku i dr.;

- obezbjeđivanju kontinuiranog i nesmetanog obavljanja programa u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka, terenskih obilazaka (nedostajući materijal, gorivo i drugi operativni troškovi) i ostalih poslova iz nadležnosti Fitosanitarne uprave;
- odnosima sa javnošću (štampanje promotivnih materijala, flajera i sl.) u sprovođenju fitosanitarne politike i predstavljanju procesa pristupanja EU.

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **4.000,00 €**.

Način plaćanja: Na osnovu zahtjeva, zaključenog ugovora, po rješenju, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao. Uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
4. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa	4.000,00

SUBJEKTI ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA, PRAĆENJE I KONTROLA

2. Fitosanitarna uprava vrši nadzor nad realizacijom Programa fitosanitarnih mjera za 2013. godinu kroz praćenje i kontrolu načina izvršavanja mjera, rokova, broja uzoraka, vođenja evidencije i načina obavješćavanja o preduzetim mjerama, u toku samog sprovođenja ili naknadno, provjerom vjerodostojnosti dostavljene dokumentacije, na terenu, kod držaoca bilja kod kojih su izvršene mjere iz programa.

Pojedine mjere iz ovog programa (poslovi od javnog interesa), sprovode se na osnovu ugovora između Fitosanitarne uprave i vršioca javnih poslova, u skladu sa posebnim zakonima, kojima se bliže uređuje oblast, metode i uslovi pod kojima se vrše javna ovlašćenja, evidencije, prava, obaveze i odgovornosti vršioca javnih poslova i dr.

Subjekti koji sprovode mjere iz ovog programa moraju voditi propisane evidencije, registre i baze podataka u skladu sa zakonima i propisima donesenim na osnovu zakona.

STRUČNE KOMISIJE I EKIPE

3. Za sprovođenje pojedinih mjera iz ovog programa mogu se u određenim slučajevima formirati stručne komisije (hitne mjere: zdravstvena zaštita bilja / sinhronizacija rada na suzbijanju štetnih organizama, bezbjednost hrane i dr.). Takođe, komisije predlažu visinu naknade štete uništenog ili na drugi način uklonjenog bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata pod nadzorom. Predviđena je izrada planova suzbijanja određenih štetnih organizama, analize rizika, vodiča i uputstava za sprovođenje mjera iz ovog programa, angažovanje eminentnih predavača iz zemlje i inostranstva u cilju edukacije i praćenja savremenih trendova iz fitosanitarne oblasti, troškovi međunarodne saradnje, kao i jačanje administrativnih kapaciteta same uprave.

NAKNADA ZA ŠTETE UNIŠTENOG ILI NA DRUGI NAČIN UKLONJENOG BILJA, BILJNIH PROIZVODA I DRUGIH OBJEKATA POD NADZOROM

4. Za uništeno ili na drugi način uklonjeno bilje, biljne proizvode i druge objekte pod nadzorom usljed izvršenja naređenih mjera, držaocu bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata pod nadzorom pripada naknada štete na osnovu procjene stručne komisije.

OBJAVLJIVANJE

5. Ovaj program objaviće se u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 320-48/13-3

Podgorica, 12. aprila 2013. godine

Ministar,
prof. dr **Petar Ivanović**, s.r.

ovlaštena institucija/nosilac posla

adresa

datum

P O T V R D A Br. _____ *

naziv komponente programa**

ime i prezime (vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom)

adresa, opština

katastarski broj parcele / lokalni naziv parcele

Napomena: Vlasnik je dužan da ovu potvrdu čuva najmanje godinu dana, i da je stavi na uvid fitosanitarnom inspektoru

IZVRŠENO UZORKOVANJE			PRIMJEDBA
Vrsta bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	Broj uzoraka	Parcela	

potpis vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom

ime i prezime nosioca posla

matični broj vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom

*upisati broj komponente programa kroz redni broj potvrde

**u slučaju programa zdravstvene zaštite bilja unosi se naziv štetnog organizma,